

# Anna Szurczak

---

## Sprawozdanie z Narady Prezesów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Kaliszu

---

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 14-15, 189-192

---

1979-1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Szurczak

SPRAWOZDANIE  
Z NARADY PREZESÓW TOWARZYSTWA LITERACKIEGO  
IM. ADAMA MICKIEWICZA W KALISZU

W dniach 22-23 IX 1979 r. odbyła się w Kaliszu Narada Prezesów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, w której uczestniczyli liczni przedstawiciele Zarządu Głównego, Prezesi (lub ich zastępcy) 36 Oddziałów Towarzystwa oraz Zarząd i członkowie Oddziału Kaliskiego.

Zorganizowanie tej ważnej imprezy Zarząd Główny powierzył młodemu, bo liczącemu niespełna rok działalności, Oddziałowi Kaliskiemu. Podejmując tę decyzję brano pod uwagę rangę i tradycje kulturalne regionu i miasta, w którym odbywają się często zjazdy naukowe, np. Ogólnopolski Sejmik Historyczny, oraz imprezy artystyczne (Kaliskie Spotkania Teatralne, Ogólnopolskie Dni Muzyki Kameralnej). Pisarze i wybitni przedstawiciele humanistyki bywali i bywają tu często z prelekcjami czy też z okazji sesji naukowych. Po raz pierwszy jednak w swoich bogatych dziejach przeżywało miasto obecność tak wielu wybitnych znawców współczesnej polonistyki z różnych ośrodków naukowych. Po raz pierwszy doszło także do krótkiego, ale niewątpliwie znaczącego spotkania naukowców z kaliskimi nauczycielami.

Narada Prezesów miała miejsce w Centrum Doskonalenia Nauczycieli, będącego siedzibą Kaliskiego Oddziału Towarzystwa. Wagę wydarzenia doceniły w pełni miejscowe władze polityczne i administracyjne. Na otwarcie obrad przybyli przedstawiciele Komitetu Wojewódzkiego PZPR, Urzędu Wojewódzkiego i Miejskiego.

W imieniu gospodarzy powitała gości Prezes Oddziału Kaliskiego dr Halina Molenda. Obradom przewodniczyli kolejno: prof. dr Mieczysław Klimowicz, prof. dr Czesław Zgorzelski i prof. dr Janina Kulczycka-Saloni. Jako pierwszy przewodniczący prof. M. Klimowicz powitał zebranych i powołał Prezydium w składzie: mgr Waław Majchrzak — przedstawiciel KW PZPR, mgr Leon Skulimowski — przedstawiciel Urzędu Wojewódzkiego, Kurator Oświaty i Wychowania, Henryk Nowaczyk — wiceprezes Federacji Towarzystw Kulturalnych Ziemi Kaliskiej, doc. dr Tadeusz Karwat — Dyrektor Centrum Doskonalenia Nauczycieli, dr Halina Molenda — Prezes Oddziału Kaliskiego Towarzystwa, dr Barbara Kryda — Sekretarz Zarządu Głównego Towarzystwa oraz prof. dr Mieczysław Klimowicz — Prezes Towarzystwa.

Rangę naukowego wydarzenia nadał spotkaniu referat prof. dr Jarosława Maciejewskiego *Refleksje wokół kilku wierszy Juliusza Słowackiego z r. 1846*. Opierając się na doskonałej znajomości realiów życia Poznania i Wielkopolski lat czterdziestych XIX w., Profesor ustalił nowy kontekst polityczny i biograficzny nie w pełni dotąd rozumianych i docenianych wierszy, odsonił ich nowatorstwo artystyczne. Nie sposób przecenić tych refleksji, ukazujących Słowackiego jako filozofa i nadwrażliwego artystę patrzącego na świat oczami Goi, antycypującego wizję przyszłości, bliskiej również współczesnemu odbiorcy.

Rewelacyjność wystąpienia prof. Maciejewskiego dostrzegł od razu doc. dr

Stanisław Makowski. Za najbardziej cenne walory referatu uznał on nowe ustalenia rzeczowe i nowe spojrzenia na Słowackiego, który swoją twórczością po 1843 r. okazuje się szczególnie bliski naszym czasom poprzez swój intelektualizm, rewolucjonizm i optymizm. Analizowane przez prof. Maciejewskiego wiersze ściśle związane są z filozofią genezyjską. Są one jednocześnie realizacją samoświadomości teoretycznej, jaką cechował się poeta. Pierwszy dyskutant podkreślił także, iż wykład zawierał cenne wskazówki metodologiczne.

Prof. dr Mieczysław Inglot z kolei zauważył, że referat prof. Maciejewskiego ukazuje w twórczości Słowackiego wciąż nowe możliwości interpretacyjne. Zwrócił również uwagę na powtarzające się u Słowackiego motywy, które stanowią nić łączącą wcześniejsze utwory z późniejszymi.

Znaczenie mistycznej twórczości Słowackiego podkreśliła również dr Stefania Kratochwil.

Referat Prof. dr Zdzisława Libery *Problem ożywienia ruchu naukowego i popularyzacji wiedzy o literaturze* skierował uwagę słuchaczy na miejsce i rolę Towarzystwa Literackiego w powiązaniu z obecną sytuacją kulturalną i oświatową naszego kraju. Prelegent postawił pytanie: jak w obliczu zasadniczych przemian w zakresie organizacji życia naukowego powinna wyglądać działalność naukowa Towarzystwa i jakie formy popularyzacji wiedzy o literaturze powinno się preferować. Zastanawiając się nad tymi zagadnieniami prof. Libera zaproponował cały szereg rozwiązań. Najbardziej konkretnym postulatem, a jednocześnie wyznaczającym kierunek pracy wielu członków Towarzystwa była inicjatywa opracowania słownika biograficznego polonistów, który zawierałby biografie nie tylko uczonych na miarę europejską, ale także nazwiska skromnych nauczycieli, którzy współtworzyli kulturę duchową kraju.

Linie naukowych działań Towarzystwa winien również kontynuować „Rocznik Towarzystwa Literackiego” koncentrujący badania nad Mickiewiczem i jego epoką.

Nie można także przerywać działań mających wpływ na przyszłość edukacji polonistycznej, o kształcie której decydować będzie podręcznik do literatury. Dlatego niezmiernie ważna jest dyskusja nad jego koncepcją. Popularyzacja wiedzy o literaturze powinna obejmować nowe formy i kanały informacji (przede wszystkim radio i telewizję) oraz wciągać do współpracy nowych ludzi, polonistów szkolnych i licealistów.

Materiał do dyskusji zawierało również sprawozdanie opracowane przez dr Barbarę Krydę. Ocenilo ono całokształt pracy Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w ciągu minionego roku. Poszczególne jego Oddziały działają w tak różnych warunkach, że dr B. Kryda zdecydowała się na uszeregowanie ich w trzy grupy zależnie od potencjalnych możliwości. Do pierwszej grupy zaliczyła Oddziały pracujące w ośrodkach uniwersyteckich, do drugiej — Oddziały opierające swą działalność na pracy Wyższych Szkół Pedagogicznych lub Instytutów Kształcenia Nauczycieli, do trzeciej — ośrodki pozbawione całkowicie lokalnego patronatu naukowego, które powinny utrzymywać najbliższy kontakt z Zarządem Głównym. Jednocześnie w sprawozdaniu pojawiło się w nieco innej formie pytanie postawione przez prof. Libere, jak w obliczu przemian cywilizacyjnych i kulturalnych kraju ma wyglądać praca naukowa i społeczna Towarzystwa. Autorka sprawozdania za prymarne zadanie uznała rozpoznanie lokalnych potrzeb i środków, a do najbardziej cennych inicjatyw zaliczyła działania integrujące polonistów pracujących na różnych stopniach dydaktyki oraz przełamywanie barier między ośrodkami uniwersyteckimi a kadrami nauczycielską.

Z kolei doc. dr Stanisław Fita przedstawił cały szereg zadań związanych ze zbliżającym się stuleciem działalności Towarzystwa. Komisja Historyczna, działająca pod kierunkiem prof. dr Edmunda Jankowskiego, znajduje się obecnie w fazie wstępnych poszukiwań i katalogowania materiałów. Tworzy się kartotekę bibliograficzną, spisuje druki i rękopisy według klucza osobowego, przegląda roczniki prasy lwowskiej. Zebrana dokumentacja wymaga jednak starannej selekcji, a następnie syntezy. Doc. Fita ponowił apel do Oddziałów o sporządzenie wykazu źródeł pisanych i zasobów ikonograficznych oraz o tworzenie historii własnych Oddziałów. Jako przykład wzorowego opracowania posiadanej dokumentacji wymienił Oddział Olsztyński, a mgr Anna Mackowicz, prezes tego Oddziału scharakteryzowała formy pracy, które doprowadziły do skatalogowania posiadanej archiwum.

O działalności wydawniczej Towarzystwa i planach w tym zakresie do 1984 r. mówiła dr Maria Grabowska. Wyraziła ona potrzebę szerszej oceny tej dziedziny aktywności Towarzystwa. Otwarte pozostaje również zagadnienie, czy dążąc do statusu naukowości należy drukować prace doktorskie interesujące od strony naukowej i interpretacyjnej.

Plany Wydawnicze „Rocznika Towarzystwa Literackiego” omówił dr Stanisław Świrko.

Prof. dr Klimowicz we wprowadzeniu i w czasie dyskusji zastanawiał się nad wyjątkową rolą Towarzystwa, które tradycyjnie już podejmuje zasadnicze problemy nauki o literaturze, rozwijane później przez instytucje profesjonalne. W tym właśnie tkwi siła Towarzystwa, porusza ono nie tylko sprawy należące do kultury polonistycznej, ale także analizuje czynniki rzutujące na jej rozwój, np. struktura szkoły, kwestia podręczników. Zdaniem prof. Klimowicza jedną z głównych trudności naszego życia kulturalnego jest brak krytyki literackiej, brak oceny ukazujących się w druku książek, które błyskawicznie znikają z rynku.

Głos prof. Klimowicza uzupełniła prof. dr Janina Kulczycka-Saloni stwierdzając, że krytyka potrzebna jest także literaturoznawstwu, aby uczeni tworzący naukę orientowali się, czy ich dzieła są społeczeństwu użyteczne.

Wystąpienie prof. dr Mieczysława Inglota łączyło postawę naukowca i spojrzenie Prezesa Oddziału Wrocławskiego Towarzystwa. W wypowiedzi sformułował wniosek, że jednym z problemów współczesnej polonistyki jest specjalizacja. Przemija już pokolenie uczonych, którzy swobodnie poruszali się w różnych epokach. Odczuwa się więc potrzebę odbudowy języka porozumienia między literaturoznawcami. Towarzystwo nasze mogłoby w większym niż dotychczas stopniu skupiać w swoim kręgu wszystkich polonistów, także tych, którzy pracują w terenowych Oddziałach IKN oraz w szkolnictwie średnim.

Następni dyskutanci mówili o tradycjach, aktualnych osiągnięciach i brakach w pracy swoich Oddziałów. Mgr Jan W. Lachendro (Bielsko-Biała) i mgr Barbara Pozór (Sosnowiec) poinformowali o szerokiej współpracy ze środowiskiem nauczycielskim i uczniowskim. Prelekcje i sesje mają tu masową publiczność. Szansa szerzenia kultury humanistycznej dzięki Towarzystwu Literackiemu jest w pełni wykorzystana.

Trudną pracę w terenie nie mającym tradycji kulturowych scharakteryzowała dr Alicja Wysokińska ze Słupska. Nie stać może jeszcze tego Oddziału na szersze inicjatywy, natomiast społeczeństwo miejscowe bardzo ceni sobie działalność odczytową Towarzystwa. Zapotrzebowanie na cykliczne wykłady zgłosiła także Prezes Oddziału Łomżyńskiego, p. Helena Czernekowa.



Natomiast mgr Czesława Szetela ukazała, że specyfiką działalności Oddziału Rzeszowskiego jest łączenie akcji popularyzatorskiej z zainteresowaniem dla regionalnej literatury ludowej. Oddział ten nie jest jednak w stanie prowadzić samodzielnych badań. O zainteresowaniu Oddziału regionem mówiła również dr Stefania Kratochwilowa, dzięki jej staraniom ukazał się już III tom wydawnictwa Oddziału *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*.

Oryginalną formą pracy Oddziału Olsztyńskiego jest organizacja plenerów literackich spełniających postulat popularyzacji wiedzy o literaturze oraz integracji środowiska pisarzy i naukowców z nauczycielami praktykami.

Doc. dr Michał Fidelus z Piotrkowa Trybunalskiego zaproponował, aby zorganizować ogólnopolską sesję na temat: „Dzieła Mickiewicza w teatrze polskim i światowym”.

Prof. Kulczycka-Saloni zamykając obrady wyraziła pogląd, że dyskutanci wzbogacili wiedzę obecnych o tym, co dzieje się w terenie, jak głębokie są wpływy Towarzystwa w tych środowiskach, bez których aktywności uczeni działaliby w próżni. Za szczególnie cenną uznała ideę opracowania słownika polonistów, który mógłby nosić tytuł „Złota księga polonistów”. Niewątpliwie Zarząd Główny powoła do jej opracowania komitet redakcyjny.

Inne konkretne wnioski, jakie zgłosili dyskutanci, to rozwój kultury regionalnej oraz inicjatywy zmierzające do uczczenia zbliżającej się rocznicy powstania listopadowego. Gotowość zorganizowania Narady Prezesów w 1981 r. zgłosił Oddział Rzeszowski. Oddział Płocki będzie gospodarzem statutowego Zjazdu Delegatów w 1980 r., połączonego z sesją naukową na temat rocznicy powstania listopadowego.

W zakończeniu prof. Kulczycka-Saloni podziękowała gospodarzom Zjazdu, Zarządowi Głównemu i zebrany uczestnikom za udział w obradach. Zjazd kaliski spełnił pokładane w nim nadzieje. Poruszył najbardziej istotne problemy Towarzystwa, mówiło się na nim o sprawach wielkich i drobnych, jakie niesie „skrzeczaca” często rzeczywistość. Zjazd był przede wszystkim wielkim wydarzeniem dla Oddziału Kaliskiego, któremu pozwolił umocnić się organizacyjnie i skonfrontować dotychczasowe zamierzenia dalszej działalności z praktyką innych Oddziałów. Goście mieli okazję do kontaktu z szeregowymi pracownikami oświaty, a poza tym znaleźli się w „Kalińcu” z *Nocy i dni*.

Po mieście oprowadzali: Halina Sutarzewicz, zasłużona polonistka, przewodnicząca terenowego Koła Towarzystwa Marii Konopnickiej, Judyta Dymkowska — historyk sztuki oraz Waclaw Klepandy, znany powszechnie miłośnik Kalisza i przewodnik.

W następnym dniu Goście zwiedzili Muzeum A. Mickiewicza w Śmiełowie oraz Gołuchów, zamek-muzeum — trwale wpisany w kulturę narodową i tradycje patriotyczne Wielkopolski. Uczestnicy Zjazdu zwiedzili pałac należący niegdyś do Gorzeńskich, mając w pamięci najnowsze ustalenia prof. dr Jarosława Maciejewskiego, odkrywające związki Śmiełowa nie tylko z biografią poety, ale i z *Panem Tadeuszem (Mickiewicza wielkopolskie drogi)*. W klimat epoki wprowadziło „małe muzykowanie” w saloniku śmiełowskim w wykonaniu artystów Opery Poznańskiej, a świadomość, że Poeta na pewno wyglądał przez te same okna oglądając ten sam pejzaż co my, że „stapał po tych samych schodach” mogła budzić wzruszenie.



Dr Halina Molenda, prezes Oddziału w Kaliszu otwiera Naradę Prezesów

*Fot. A. Galkin*



Prof. dr Jarosław Maciejewski wygłasza odczyt o poezji J. Słowackiego

*Fot. A. Galkin*





Narada Prezesów Oddziałów w Kaliszu, widok na salę obrad

*Fot. A. Galkin*



Uczestnicy Narady Prezesów Oddziałów przed Muzeum Adama Mickiewicza w Śmielowie

*Fot. A. Galkin*